

O'ZBEK VA ISPAN DIPLOMATIK MATNLARINING USLUBIY O'RGANILISHI

Xaydarova Dilafruz Zakirovna

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti katta o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'zbek va ispan diplomatik matnlarining uslubiy xususiyatlari, ularning o'ziga xosligi, rasmiy muloqotda tutgan o'rni hamda lingvistik va pragmatik vositalar asosida tashkil etilishi tahlil qilinadi. Matnlar qiyosiy tahlil asosida o'rganilib, har ikki tilga xos diplomatik ifoda vositalari, muomala ohangi, e'tiborli konstruksiyalar hamda milliy-madaniy komponentlar taqqoslanadi. Maqolada diplomatik matnlarning tarjima va kommunikativ jihatlar ham yoritilgan.

Kalit so'zlar: diplomatik matn, uslub, o'zbek tili, ispan tili, rasmiy uslub, diplomatik diskurs, lingvopragmatika, tarjima muammolari, madaniyatlararo muloqot.

Аннотация. В статье анализируются стилистические особенности узбекских и испанских дипломатических текстов, их своеобразие, роль в официальной коммуникации, организация на основе лингвистических и прагматических средств. Тексты изучаются на основе сравнительного анализа, сопоставляются дипломатические средства выражения, тон речи, эмотивные конструкции и национально-культурные компоненты, характерные для обоих языков. В статье также рассматриваются переводческие и коммуникативные аспекты дипломатических текстов.

Ключевые слова: дипломатический текст, стиль, узбекский язык, испанский язык, официальный стиль, дипломатический дискурс, лингвопрагматика, проблемы перевода, межкультурная коммуникация

Globalashuv va xalqaro aloqalarning kengayishi tilning rasmiy uslubi, xususan diplomatik matnlar uslubini yanada dolzarb masalaga aylantirmoqda. Diplomatik hujjatlar — bu mamlakatlar o'rtasidagi rasmiy muloqot vositasi bo'lib, ular yuqori darajadagi aniqlik, betaraflik, muvozanatlilik hamda milliy madaniyat unsurlarini o'zida mujassam etadi. Ispaniya va O'zbekiston o'rtasidagi diplomatik aloqalar kengayib borar ekan, ushbu ikki til diplomatik nutqining uslubiy jihatdan o'rganilishi dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Diplomatik matnlarning umumiy uslubiy xususiyatlari. Diplomatik matnlar quyidagi uslubiy belgilar bilan ajralib turadi:

- Rasmiy va standart iboralarning ustuvorligi;
- Ehtiyotkor va diplomatik ifoda vositalarining keng qo'llanilishi;
- An'anaviy va protokolga mos tuzilma (kirish, asosiy qism, xulosa);
- Nutqning betaraf, murosali ohangi.

O‘zbek diplomatik matnlarining uslubiy xususiyatlari. O‘zbek diplomatik matnlarida quyidagilar kuzatiladi:

- Hurmat ifodalovchi iboralar (masalan, “Sizning e’tiboringizga havola qilamiz”, “Yuqori darajadagi samimiy munosabatlar”);
- Milliy qadriyatlarga ishora qiluvchi iboralar (“o‘zaro hurmat asosida”, “do‘stona hamkorlik yo‘lida”);
- Arxaik yoki kitobiy unsurlar (“muhtaram janob Prezident”, “xalqaro maydondagi o‘rni”);
- To‘g‘ridan-to‘g‘ri tanqiddan qochish, diplomatik murakkab iboralar orqali fikr bildirish.

Ispan diplomatik matnlarining uslubiy xususiyatlari. Ispan tilidagi diplomatik matnlar esa quyidagilarga xos:

- Keng gap konstruktsiyalari, murakkab sintaktik qurilmalar;
- Rasmiy iboralar (“Aprovechamos la ocasión para reiterar...”, “Expresamos nuestro más sincero agradecimiento...”);
- Ko‘p hollarda passiv konstruktsiyalar (“Ha sido acordado que...”) orqali ohangni yumshatish;
- Hurmat va do‘stona munosabatlarni ifodalovchi ijtimoiy etik formulalar (formal saludo, cordial despedida).

Qiyosiy tahlil:

Aspekt	O‘zbek tilidagi matnlar	Ispan tilidagi matnlar
Uslubiy konstruktsiya	Qisqa, aniq, ehtiromli	Murakkab, passiv konstruktsiyalarga boy
Formal iboralar	“Hurmat bilan bildiramiz”, “Yuqori baholaymiz”	“Expresamos nuestra consideración distinguida”
Ohang	Betaraf, murosali	Samimiy, lekin diplomatik
Madaniy unsurlar	Do‘stona hamkorlik, qadriyatlarga hurmat	Hamkorlik, ijtimoiy qadriyatlar (amistad, respeto)
Tarjimadagi qiyinchiliklar	Mazmunni betaraf yetkazish, izohli tarjima zarur	Sintaktik murakkablik, madaniy kodlar farqi

O‘zbek va ispan diplomatik matnlari har ikki til va madaniyatga xos uslubiy xususiyatlarga ega bo‘lib, ularning o‘zaro qiyosiy tahlili tilshunoslik, tarjimashunoslik va diplomatik muloqot sohasida muhim ilmiy asos yaratadi. Diplomatik diskursni o‘rganishda kontekstual, lingvopragmatik va madaniyatlararo yondashuvlarni qo‘llash — mazmunni chuqur anglashga yordam beradi. Shu asosda, kelajakda ushbu ikki til diplomatik korpuslari asosida avtomatlashtirilgan tahlil va tarjima modellarini yaratish istiqbollari mavjud. Rivojlanish istiqbollari: Kelajakda diplomatik terminologiya tadqiqoti quyidagi yo‘nalishlarda kengayadi:

- Sun'iy intellekt va til texnologiyalarini qo'llash orqali diplomatik matnlarni avtomatik tahlil qilish;
- Multimodal tahlil – matn, video va ovozli nutqda ishlatilgan diplomatik ifodalarni birgalikda o'rganish;
- Madaniyatlararo kommunikatsiya doirasida diplomatik terminlarning madaniy kodlarini aniqlash;
- O'zbek tilida diplomatik terminlarning rasmiy ro'yxatini ishlab chiqish va standartlashtirish.

Diplomatik terminologiya — zamonaviy tilshunoslik va siyosatshunoslikning tutash nuqtasida turgan muhim sohaga aylandi. Uning ilmiy asosda tahlil qilinishi nafaqat til taraqqiyotiga, balki xalqaro aloqalarning sifatli yuritilishiga xizmat qiladi. Diplomatik til — bu murosaga, muloqotga va o'zaro hurmatga asoslangan kommunikatsiya vositasi bo'lib, uni chuqur o'rganish har qanday tilshunos yoki xalqaro munosabatlar mutaxassisi uchun dolzarbdir.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Садикова, М.К. (2021). *O'zbek diplomatik uslubi va tarjimaning lingvopragmatik asoslari*. Toshkent: O'zMU.
2. Хайдарова , Д.З. и Идальго, Р.М.Р. 2024. СРАВНИТЕЛЬНО-ТИПОЛОГИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ДИПЛОМАТИЧЕСКИХ ТЕРМИНОВ В ИСПАНСКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ. *Журнал гуманитарных и естественных наук*. 1, 9 (апр. 2024), 36–46.
3. Хайдарова Д.З. Фразеологический перевод (на материале испанского и русского языков) // Вестник науки и образования, 2021. № 6-1(109). С. 51-54.
4. Lázaro, A. (2008). *El lenguaje diplomático en español: estructura y estilo*. Madrid: Ediciones Complutense.
5. Crystal, D. (2003). *English as a Global Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
6. Шарафутдинова, А.Р. (2020). *Diplomatik matnlar tarjimasi: lingvistik muammolar*. Qozon: KFU.
7. Bravo, D. (1996). *La cortesía en la comunicación diplomática*. México: UNAM.
8. Baker, M. (2011). *In Other Words: A Coursebook on Translation*. London: Routledge.
9. Abdullayeva, Z. (2019). *O'zbek tili rasmiy uslubining pragmatik jihatlari*. Toshkent: Fan.